

Град Ниш
Универзитет у Нишу
Православна Епархија нишка
Нишки културни центар

The Days of St. Emperor Constantine and Helena

NIŠ AND BYZANTIUM

FOURTEENTH INTERNATIONAL SYMPOSIUM

NIŠ, 3 – 5 JUNE 2015

THE COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

XIV

Editor

MIŠA RAKOCIJA

NKC

Niš, 2016

Дани Св. цара Константина и царице Јелене

НИШ И ВИЗАНТИЈА

ЧЕТРНАЕСТИ МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП

НИШ, 3 - 5. ЈУН 2015.

ЗБОРНИК РАДОВА

XIV

Уредник

МИША РАКОЦИЈА

НКЦ

Ниш, 2016.

Издавачи

ГРАД НИШ
УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА НИШКА
НИШКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР

За издаваче

Градоначелник
Проф. др ЗОРАН ПЕРИШИЋ

Ректор Универзитета у Нишу
Проф. др ДРАГАН АНТИЋ

Епископ нишки
ГОСПОДИН др ЈОВАН II (ПУРИЋ)

Нишки културни центар-директор
БОЈАНА СИМОВИЋ

Организациони одбор

- Патријарх српски Господин Иринеј
- Епископ нишки Господин др Јован
- ректор др Драган Антић
- градоначелник проф. др Зоран Перишић
- градски већник Срђан Алексић
- Академик др Цветан Грозданов
- Академик др Љубомир Максимовић
- Академик др Вера Битракова Грозданов
- др Слободан Ћурчић
- др Миша Ракоција
- др Ђордана Тровабене
- др Бранко Вујовић
- др Каролин С. Снајвли
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Хранислав Анђелковић
- др Франц Цурк
- др Вујади Иванишевић
- др Атанасиос Семоглу
- др Иванка Гергова
- др Јанис Д. Варалис
- др Јоанис Сисиу
- др Марта Нађ
- др Евангелиа Хацитрифонос
- др Бојана Крсмановић
- др Ирена Оретскаја
- Милица Тодоровић
- Марица Максимовић
- Јован Мандић
- др Ирена Љубомировић
- др Александар Поповић

- др Миомир Васов
- др Јасмина Ћирић
- Олгица Давидовић, ректорат
- Ана Мишић (координатор)
- свештеник Александар Ђорђевић,
Епархија нишка (координатор)

Редакција

- Патријарх српски Господин Иринеј
- Епископ нишки Господин др Јован
- Академик др Цветан Грозданов
- Академик др Ренате Пилингер
- Академик др Љубомир Максимовић
- Академик др Слободан Ћурчић
- др Миша Ракоција
- др Грем Џонс
- др Ђордана Тровабене
- др Јоанис Сисиу
- др Георги Геров
- др Бранко Вујовић
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Радивоје Радић
- др Каролин С. Снајвли
- др Иван Стевовић
- др Франц Цурк
- др Јанис Д. Варалис
- др Атанасиос Семоглу
- др Винћенцо Ајело
- др Ирена Љубомировић
- Марица Максимовић (секретар)

САДРЖАЈ

<i>Епископ нишки</i> <i>Проф. др Јован (Пурић)</i>	НЕБОЗЕМНО ГРАЂАНСТВО ГРАДА БОЖИЈЕГ	
<i>Bishop Prof. Dr Jovan (Purić)</i> <i>of Niš</i>	HEAVENLY AND EARTHLY CITIZENSHIP OF THE CITY OF GOD	27 – 36
<i>Миша Ракоција</i>	УРБАНА ТОПОГРАФИЈА СРЕДЊОВЕКОВНОГ НИША ИЗ ЗАПИСА ПУТОПИСА И СТАРИХ КАРТА	
<i>Miša Rakocija</i>	URBAN TOPOGRAPHY OF MEDIEVAL NIŠ FROM THE NOTES, TRAVELOGUES AND OLD MAPS	37 – 78
<i>Angeliki Papageorgiou</i>	THE BYZANTINE CITIZEN IN THE <i>GESTA REGUM SCLAVORUM</i>	
<i>Ангелики Папагеоргиу</i>	ГРАЂАНИН ВИЗАНТИЈЕ У <i>GESTA REGUM SCLAVORUM</i>	79 – 88
<i>Christos G. Makrypoulas</i>	CITIES, CITIZENS AND SIEGES IN THE BALKANS, 976-1018	
<i>Христос Г. Макрипулиас</i>	ГРАДОВИ, ГРАЂАНИ И ОПСАДЕ НА БАЛКАНУ, 976-1018	89 – 96
<i>Њакон Ивица Чауровић</i>	СМИСАО <i>ПРЕСТОНИЦЕ</i> НА ИСТОКУ И ЗАПАДУ (IV И IX ВЕК)	
<i>Deacon Ivica Čairović</i>	THE MEANING OF THE CAPITAL AT EAST AND WEST (IV AND IX CENTURY)	97 – 108
<i>Васиљ Јововић</i>	ГРАДОВИ И ГРАЂАНИ ВИЗАНТИЈСКОГ СВИЈЕТА У ЦРНОГОРСКОЈ ПЕРИОДИЦИ (1835-1941)	
<i>Vasilj Jovović</i>	CITIES AND CITIZENS OF BYZANTINE IN THE MONTENEGRIN PERIODICALS (1835-1941)	109 – 120
<i>Ivan Stevović</i>	EARLY BYZANTINE DOCLEA AND ITS CITIZENS: <i>LONGE AB PATRIAM?</i>	
<i>Иван Стевовић</i>	РАНОВИЗАНТИЈСКА ДОКЛЕЈА И ЊЕНИ СТАНОВНИЦИ: <i>LONGE AB PATRIAM?</i>	121 – 136
<i>Надежда Ракоција</i>	ПРИЛОГ ИСТРАЖИВАЊУ РЕМЕЗИЈАНЕ И ПРЕДЛОГ УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА УТВРЂЕЊА У БЕЛОЈ ПАЛАНЦИ	
<i>Nadežda Rakocija</i>	SUPPLEMENT ON THE EXAMINATION OF RAMESIANA AND PROPOSAL FOR SPATIAL PLANNING OF FORTIFICATION IN BELA PALANKA	137 – 154
<i>Vania Popova</i>	MONUMENTS FROM THE TETRARCHY AND THE REIGN OF THE CONSTANTINIAN DYNASTY IN BULGARIA	
<i>Вања Попова</i>	СПОМЕНИЦИ ИЗ ВРЕМЕНА ТЕТРАРХИЈЕ И ВЛАДАВИНЕ КОНСТАНТИНОВСКЕ ДИНАСТИЈЕ У БУГАРСКОЈ	155 – 186
<i>Svetla Petrova</i>	THE ROMAN THEATRE IN PAROICOPOLIS/ PARTHICOPOLIS AND ITS HISTORICAL FORTUNE	
<i>Светла Петрова</i>	РИМСКО ПОЗОРИШТЕ ПАРОЈКОПОЛИС/ ПАРТИКОПОЛИС И ЊЕГОВА ИСТОРИЈСКА СУДБИНА	187 – 212

<i>Slavica Taseva</i>	THE THEATRE IN PARTHICOPOLIS: A POSSIBLE RECONSTRUCTION	
<i>Славица Тасева</i>	ПОЗОРИШТЕ У ПАРТИКОПОЛИСУ: МОГУЋА РЕКОНСТРУКЦИЈА	213 – 218
<i>Alen Miletić</i>	ARHEOLOŠKO-POVIJESNE BILJEŠKE O SPOLIЈAMA ANTIČKOG FAROSA	
<i>Alen Miletić</i>	ARCHAEOLOGICAL AND HISTORICAL NOTES ON THE SPOLIAS OF THE ANCIENT PHAROS	219 – 246
<i>Zdravko Dimitrov</i>	NEW ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS OF THE LATE ROMAN AND EARLY BYZANTINE CITY OF BONONIA (PRESENT DAY TOWN OF VIDIN)	
<i>Здравко Димитров</i>	НОВА АРХЕОЛОШКА ПРОУЧАВАЊА КАСНОАНТИЧКОГ И РАНОВИЗАНТИЈСКОГ ГРАДА БОНОНИЈА (ДАНАС ВИДИН)	247 – 264
<i>Ivo Topalilov</i>	THE IMPORTANCE OF THE SO-CALLED 'EASTERN GATE' COMPLEX FOR THE CHRISTIANS AND CHRISTIANITY IN LA PHILIPPOPOLIS	
<i>Иво Топалилов</i>	ЗНАЧАЈ ТЗВ. КОМПЛЕКСА „ИСТОЧНЕ КАПИЈЕ“ ЗА ХРИШЋАНЕ И ХРИШЋАНСТВО У ПОЗНОАНТИЧКОМ ФИЛИПОЉУ	265 – 274
<i>Илиана Борисова-Кацарова</i>	ЗАПАДНАТА ПОРТА НА СЕРДИКА – ЗА МИНАЛОТО И БЃДЕШЕТО	
<i>Илиана Борисова Кацарова</i>	ЗАПАДНА КАПИЈА СЕРДИКЕ – О ПРОШЛОСТИ И БУДУЋНОСТИ	275 – 286
<i>Ариадна Воронова</i>	АРХИТЕКТУРА БЕНЕДИКТИНСКИХ МАНАСТИРА У ДАЛМАЦИЈИ: ВИЗАНТИЈСКА ОБЕЛЕЖЈА И ЛОКАЛНЕ ОСОБИНЕ	
<i>Ariadna Voronova</i>	ARCHITECTURE OF THE BENEDICTINE MONASTERIES IN DALMATIA: BYZANTINE CHARACTERISTICS AND LOCAL FEATURES	287 – 304
<i>Jasmina S. Ćirić</i>	AS THE BYZANTINES SAW IT: SENSORIA, SOURCES, APSE AND BRICKWORK AT THE END OF 13 TH -CENTURY	
<i>Jasmina S. Ćirić</i>	КАКО СУ ВИДЕЛИ РОМЕЈИ: ĆULNI АРАРАТ(US), IZVORI, APSIDA I ОРЕКА U VIZANTIЈSKOЈ АРНИТЕКТУРИ КРАЈЕМ XIII ВЕКА	305 – 314
<i>Pascal Androudis</i>	DOUBLE-HEADED EAGLES ON EARLY (11 TH -12 TH C.) MEDIEVAL TEXTILES: ASPECTS OF THEIR ICONOGRAPHY AND SYMBOLISM	
<i>Пасхалис Андрудис</i>	ДВОГЛАВИ ОРЛОВИ НА РАНОСРЕДЊОВЕКОВНОМ ТЕКСТИЛУ (11-12. В.): АСПЕКТИ ИКОНОГРАФИЈЕ И СИМБОЛИКЕ	315 – 342
<i>Elizabeta Dimitrova</i>	ARS INNIMITABILIS: THE CHURCH COMPLEX OF ST. LEONTIUS AT VODOĀA	
<i>Елизабета Димитрова</i>	ARS INNIMITABILIS: КОМПЛЕКС СВЕТОГ ЛЕОНТИЈА У ВОДОЧИ	343 – 356
<i>Tatiana Tsarevskaja</i>	NOUVEAUX DONNÉS SUR LES PEINTURES MURALES DE LA CATHÉDRALE «SAINT-GEORGES (GEORGIEVSKI SOBOR)» AU MONASTÈRE «SAINT-GEORGES (IOURIEV MANASTIR)» PRÈS DE NOVGOROD LA GRANDE	
<i>Татјана Царевскаја</i>	НОВИ ПОДАЦИ О ПРВОБИТНОМ ЗИДНОМ СЛИКАРСТВУ КАТОЛИКОНА ЈУРИЈЕВСКОГ МАНАСТИРА (СВ. ЂОРЂЕ) БЛИЗУ НОВГОРОДА	357 – 372

<i>Andela Đ. Gavrilović</i>	THE REPRESENTATION OF CONSTANTINOPLE ON THE FOLIO 145R/B OF THE MANUSCRIPT OF MADRID SKYLITZES “SYNOPSIS OF HISTORIES“	
<i>Анђела Ђ. Гавриловић</i>	ПРЕДСТАВА ЦАРИГРАДА НА МИНИЈАТУРИ ЛИСТА 145R/B РУКОПИСА МАДРИДСКОГ СКИЛИЦЕ ΣΥΝΟΨΗΣ ἹΣΤΟΡΙΩΝ	373 – 382
<i>Kalina Atanasova</i>	THE HEADDRESS OF THREE FEMALE KTETORS’ PORTRAITS FROM DONJA KAMENICA	
<i>Калина Атанасова</i>	УКРАС НА ГЛАВИ НА ТРИ ЖЕНСКА КТИТОРСКА ПОРТРЕТА ИЗ ДОЊЕ КАМЕНИЦЕ	383 – 394
<i>Ιωάννης Σίσσιου</i>	ΟΙ ΣΚΗΝΕΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΟΡΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ ΣΤΟ ΝΑΟ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΖΕΥΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	
<i>Иоанис Сисиу</i>	ЦИКЛУС ВЕЛИКИХ ПРАЗНИКА И СТРАДАЊА У ЦРКВИ БОГОРОДИЦА У ЗЕВГОСТАЦИО	395 – 418
<i>Georgi Gerov</i>	LA VENERATION DE L’ICONE DE LA «VIERGE DU SIGNE (ZNAMENIE)» ET LE MIRACLE AU COURS DE LA BATAILLE DES NOVGORODIENS AVEC LES SOUZDALIENS	
<i>Георги П. Геров</i>	БИТКА НОВГОРОДЉАНА СА СУЗДАЉЦИМА 1170.ГОДИНЕ. ПОРЕКЛО И РАЗВОЈ ПОШТОВАЊА ИКОНЕ БОГОРОДИЦЕ ЗНАМЕЊА	419 – 436
<i>Милован Живковић</i>	ИКОНА СВЕТОГ ЈЕВТИМИЈА СУЗДАЉСКОГ ИЗ МАНАСТИРА ХИЛАНДАРА	
<i>Miloš Živković</i>	ICON OF ST. EUTHYMOS OF SUZDAL FROM THE HILANDAR MONASTERY	437 – 448
<i>Бојана Стевановић</i>	СЛОЈЕВИ СЛИКАРСТВА АПСИДЕ И ИСТОЧНОГ ЗИДА ЦРКВЕ БОГОРОДИЧИНОГ УСПЕЊА У РЕЖЕВИЋИМА	
<i>Bojana Stevanović</i>	LAYERS OF PAINTING IN THE APSE AREA AND ON THE EASTERN WALL OF THE CHURCH OF THE ASSUMPTION OF THE VIRGIN IN REŽEVIĆI	449 – 464
<i>Дарко Николовски</i>	ПРЕЛИМИНАРНИ КОНЗЕРВАТОРСКИ ИСТРАЖУВАЊА НА ЦРКВАТА СВ. ЃОРЃИ ВО С. ЦРКВИНО, ВЕЛЕШКО	
<i>Дарко Николовски</i>	ПРЕЛИМИНАРНА КОНЗЕРВАТОРСКА ИСТРАЖИВАЊА НА ЦРКВИ СВ. ЃОРЃЕ У СЕЛУ ЦРКВИНО КОД ВЕЛЕСА	465 – 482
<i>Роза Дамико, Сања Пајић</i>	ЗБИРКА ИКОНА И СЛИКА НА ДРВЕТУ У НАЦИОНАЛНОМ МУЗЕЈУ У РАВЕНИ	
<i>Roza Damiko, Sanja Pajić</i>	LA COLLEZIONE DI ICONE E DIPINTI SU TAVOLA DEL MUSEO NAZIONALE DI RAVENNA	483 – 502
<i>Márta Nagy</i>	“HE WHO WANTS TO PLAY THE BAGPIPE, DOWN TO HELL HE HAS TO GO” THE FIGURE OF THE BAGPIPER IN ICONS OF <i>THE LAST JUDGEMENT</i>	
<i>Марта Нађ</i>	“ОНАЈ КОЈИ ЖЕЛИ ДА СВИРА ГАЈДЕ, НЕКА ИДЕ У ПАКАО” ПРЕДСТАВА СВИРАЧА ГАЈДИ НА ИКОНАМА СТРАШНОГ СУДА	503 – 512
<i>Смиљка Габелић</i>	СВ. ХАРАЛАМПИЈЕ И СВ. ЃОРЃЕ НОВИ	
<i>Smiljka Gabelić</i>	ST CHARALAMBOS AND ST GEORGE THE NEW	513 – 524
<i>Мирослава Костић</i>	ВИЗУЕЛНЕ ПРЕДСТАВЕ СВЕТОГ КОНСТАНТИНА И ЈЕЛЕНЕ У БАРОКНОЈ ПОБОЖНОСТИ КАРЛОВАЧКЕ МИТРОПОЛИЈЕ	
<i>Miroslava Kostić</i>	VISUAL REPRESENTATIONS OF SAINT CONSTANTINE AND HELEN IN BAROQUE RELIGIOUSNESS OF METROPOLY OF KARLOVAC	525 – 536

<i>Lars Ramskold, Ronald Bude, Zachary Beasley</i>	METHODS FOR AUTHENTICATING ANCIENT BRONZE COINS: A CASE STUDY OF CONSTANTINE'S "PANNONIAN CAP" COIN	
<i>Ларс Рамсколд, Роналд Бјуд, Захари Бисли</i>	МЕТОДИ АУТЕНТИФИКАЦИЈЕ АНТИЧКОГ БРОНЗАНОГ НОВЦА: СТУДИЈА СЛУЧАЈА КОНСТАНТИНОВЕ „ПАНОНСКЕ КАПЕ“ НА НОВЧИЋУ	537 – 572
<i>Robert Mihajlovski</i>	CIRCULATION OF BYZANTINE LEAD SEALS AS A CONTRIBUTION TO THE LOCATION OF MEDIEVAL BITOLA	
<i>Роберт Михајловски</i>	ЦИРКУЛАЦИЈА ВИЗАНТИЈСКИХ ПЕЧАТА КАО ПРИЛОГ УБИКАЦИЈИ СРЕДЊЕВЕКОВНОГ БИТОЉА	573 – 588
<i>Марина Одак Михаиловић</i>	ПРЕДСТАВА ВЕДУТЕ ГРАДА ЗВЕЧАНА НА ДИНАРУ ЦАРА УРОША	
<i>Marina Odak Mihailović</i>	THE <i>VEDUTA</i> OF THE TOWN OF ZVECHAN ON EMPEROR UROSH'S DINAR	589 – 602
<i>Xenia Golub</i>	SERBIAN MONKS AS DOCUMENTED BY THE HANDWRITTEN INSCRIPTIONS IN THE EARLY PRINTED CYRILLIC SLAVONIC BOOKS FROM THE TERRITORY OF THE SERBIAN ORTHODOX EPARCHY OF BUDA	
<i>Ксенија Голуб</i>	СРПСКИ МОНАСИ У ЗАПИСИМА СТАРИХ ШТАМПАНИХ КЊИГА СА ПОДРУЧЈА БУДИМСКЕ ЕПАРХИЈЕ	603 – 616
<i>Graham Jones</i>	SEEDS OF SANCTITY: CONSTANTINE'S CITY AND CIVIC HONOURING OF HIS MOTHER HELENA SEME SVETOSTI: KONSTANTINOV GRAD I GRAĐANСКЕ ПОЧАСТИ ЊЕГОВОЈ МАЈЦИ ЈЕЛЕНИ	
<i>Грејем Џонс</i>	СЕМЕ СВЕТОСТИ: КОНСТАНТИНОВ ГРАД И ГРАЂАНСКЕ ПОЧАСТИ ЊЕГОВОЈ МАЈЦИ ЈЕЛЕНИ	617 – 636
<i>Goran M. Janićijević</i>	KULTUROLOŠKA ДИХОТОМИЈА КАСНОАНТИЧКОГ ДРУШТВА ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ ВЕЛФЛИНОВИХ АНТИТЕЗА	
<i>Goran M. Janićijević</i>	CULTURAL DUCHOTOMY OF THE LATE ANTIQUE SOCIETY FROM THE PERSPECTIVE OF VELFLIN'S ANTITHESIS	637 – 644
<i>Георгиос Нектариос Лоус</i>	ГРЧКА ПРАВОСЛАВНА ЗАЈЕДНИЦА У АДРИАНУПОЉУ (ЈЕДРЕНУ) ПО ОСНОВИ ПРАВИЛНИКА НАРОДНО-СТАРЕШИНСТВА ИЗ 1904	
<i>Γεώργιος Νεκτάριος Λόης</i>	Η ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΑΣ ΤΟΥ 1904	645 – 654
ПРИКАЗИ <i>Анђела Ђ. Гавриловић</i>	МИОДРАГ МАРКОВИЋ, СВЕТИ НИКИТА КОД СКОПЈА. ЗАДУЖБИНА КРАЉА МИЛУТИНА, Београд 2015.	655 – 660
<i>Бојана Стевановић</i>	М. ЧАНАК-МЕДИЋ, Д. ПОПОВИЋ, Д. ВОЈВОДИЋ, МАНАСТИР ЖИЧА, Београд 2014.	661 – 664
<i>Сашо Цветковски</i>	ЦВЕТАН ГРОЗДАНОВ, КУРБИНОВО И ДРУГИ СТУДИЈИ ЗА ФРЕСКОЖИВОПИСОТ ВО ПРЕСПА. ЦВЕТАНА ГРОЗДАНОВА, СВЕТИ НАУМ ОХРИДСКИ, Скопје 2015.	665 – 668
<i>Оливере Илић</i>	МИША РАКОЦИЈА, КОНСТАНТИНОВ ГРАД СТАРОХРИШЋАНСКИ, Ниш 2013.	669 – 672
<i>Јасмина С. Ђурић</i>	LIDA MIRAJ, DYRRACHIUM IN THE EARLY CHRISTIAN AND BYZANTINE PERIOD, Tiranë 2013	673 – 676

Ниш, Гробница са сидром, Константинов монограм, цртеж арх. М. Диманић
Niš, Crypt with an anchor, Constantine's monogram, drawing arch. M. Dimanić

**С благословом
Његове Светости
Патријарха српског Господина Иринеја**

**With the blessing of
His Holiness Patriarch Irinej
of Serbia**